

VÁLTOZÓ UTCAKÉP KOMÁROMBAN

KEHILA-DÍJ IPOLYSÁGRA

„Lokálpatrióta lévén késztetést éreztem arra, hogy minél többet megtudjak az eltűnt ipolysági zsidó közösségről...”

3

TATA ZSIDÓ ÖRÖKSÉGE

„A Kehila-díj számomra azt jelenti, hogy a munkám – , amelynek kutatása most kapott igazán lendületet – nem maradt visszhangtalan.”

4

MÚLTUNK...

„1930 - A zsidó hitközség mai székháza nem méltó a komáromi zsidóság anyagi erejéhez...”

5

Hanuka 5784 a Menházban

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden érdeklődőt hanuka ünnepségére, melyet **2023. december 10-én, vasárnap 14:30-tól** tartunk a Menház Wallenstein Zoltán termében.

Program:

- ünnepi gyertyagyújtás dr. Kurucz Ákos rabbival
- a Mojše Band együttes koncertje
- a Jewish Art Danube kiállítás megnyitója – Lauder Javne Iskola (Budapest)
- hanukai tombola

Részvételi szándékát, kérjük jelezze a kile@menhaz.sk címen! Mindenkit szeretettel várunk!

Bemutatkozik a Mojše Band

A Mojše Band a volt monarchia és a jelenkor zsidó zenéjének dokumentálásával, feldolgozásával és létrehozásával foglalkozik. A koncerten elhangzanak a Musiaca Iuadaca Monarchiae című sorozat eddigi legnagyobb slágerei, amelyeket a világ 42 országában elismert a közönség és a szakmai közösség, ezek több nemzetközi fórumon is helytálltak. A zenészek e rendkívül kifejező zenei-szellemi anyag értelmezésével új spiritualitás és emelt hangzású virtuozitás dimenzióját hozzák létre. A koncertet hagyományos énekekkel és a Hanuka ünnepéhez kötődő pijutimokkal zárjuk.

Michal Palko – ének, cimbalom, fúvós hangszerek
František Kubiš – harmonika, ének
Jakub Straina – nagybőgő, ének

Könyvbemutató Komáromban

A Csemadok székházában november 2-án került sor Bajcsi Ildikó történész a komáromi zsidóság második világháború előtti és alatti korszakát feldolgozó kötetének bemutatójára. A Nemzethűség és őrségváltás - A komáromi és környékbeli zsidóság jogfosztása (1938-1944) című könyvről Szarka László történész és Kőbányai János, a budapesti Múlt és Jövő kiadó vezetője kérdezte a szakembert. A teltházas program során megismerhettük a kutató munkásságának főbb állomásait, a témához kapcsolódó tevékenységét, az eddig feltárt eredményeket.

A helyszínen a tudományos munkán kívül a magyarországi könyvkiadó kötetei is beszerezhetőek voltak.

Fotópályázat

A Zsblog.hu és a Komáromi Zsidó Hitközség hanukai fotópályázatot hirdet a következő kategóriákban:

- Hanuka, a fény ünnepe
- Hanukai ételkülönlegességek
- Hanuka a családban

Minden kategóriába 1 fő 1 képet küldhet! A képeket a zsűrinek csak a fotó nevével küldjük el, a felvétel készítőjének neve a mi titkunk marad az eredményhirdetésig!

Minden kategória első három helyezettje értékes nyereményben részesül!

A fotókat az alábbi címre várjuk: info@zsblog.hu

Beküldési határidő: 2023. december 28. 23:55

A beküldött fotók alkotói nyilatkoznak arról, hogy a képek saját szellemi termékek, melyeket a pályázat kiírójának rendelkezésére bocsátanak mindenféle anyagi követelés nélkül, hozzájárulnak azok kiállításra való bemutatásához, nyomtatott vagy elektronikus közlésükhöz. Valamint tudomásul veszik, hogy a fényképeket kiíró promóciós tevékenységei során is felhasználhatja, továbbá megjelenhetnek a Hitközségi Híradó című újságban. A fotó vízjelet ne tartalmazzon. Kérjük, hogy az alkotásokon felismerhető emberek ne szerepeljenek!

Jó fotózást, sok csodás élményt kívánunk!!!

PA

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a Shalom klubot és a HH-t támogatottak: anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

Az elmúlt időszak világpolitikai eseményei nyomán folytattunk egyeztetéseket a KZSH biztonságának növelése érdekében.

Folytatódott idei pályázataink elszámolása, illetve a jövő évi kiírásokra a jelentkezések beadása.

Figyelem! A Menház közelében megváltozott a forgalmi rend. A Štúr utca mostantól nem zsákutca, kijáratral rendelkezik az Eötvös utca irányába (e felé egyirányú). A Menház tövében felfestett parkolóhelyek kerültek kijelölésre Komárom városa által.

Szukot ünnepe után elbontásra került az ünnepi sátor a Menház udvarán. Díszével együtt elraktároztuk a következő évre.

Terveink szerint a vészkorszak 80. évfordulójáról 2024. június 9-én 10:30-tól emlékezünk meg. A kerek évforduló részletes programját későbbi számainkban közöljük.

Számos új kiadvánnyal gazdagodott a Spitzer Béla Kiskönyvtár. Várjuk olvasóinkat!

Továbbra is várjuk online és offline programötleteiket a menhaz@menhaz.sk e-mail címen.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Kehila-díj 2023 Kapusta Krisztinával beszélgettünk

Kapusta Krisztina vagyok, 1975-ben születtem Ipolyságon, azóta is ott élek. Az érettségit a helyi magyar tannyelvű gimnáziumban tettem le, majd 27 év kihagyás után ültem ismét iskolapadba, miután felvettek az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetemre. Az alapszak elvégzése után az egyetem mesterszakán folytatom tanulmányaim. Munkatárs vagyok az Ipolysági Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galériának és vezetőségi tagja A Honti Múzeum és Galéria Baráti Körének.

A nyár végén Kehila-díjban részesült, gratulálunk! Mit jelentett az Ön számára ez az elismerés?

Számomra ez a díj nagy meglepetés, nem gondoltam, hogy szűkebb pátriámon kívül bárki is felfigyel a tevékenységemre. Nem vágytam semmilyen elismerésre, mégis jólesett, hogy értékelték az eddigi munkámat. Egy plusz lendületet kaptam a folytatáshoz és ezért nagyon hálás vagyok!

Három éve foglalkozik az ipolysági zsidóság történetével. Melyek kutatómunkájának legfontosabb eredményei?

Kutatásom fókusz a két ipolysági zsidó temető. Az elhunytak beazonosítása mellett érdekes következtetéseket lehet levonni az egyes korszakokban keletkezett sírfelirataiból, motívumokból, kőhasználatból. Az ortodox temető feldolgozását már befejeztem, és folyamatban van a status quo sírkert analízisének. A terepmunka nem volt egyszerű, hiszen a sírok nagy részét sűrű borostyán takarta, ezeket sikerült két év alatt önkéntesek segítségével megtisztítani. A keleti kerítés bozontos részének kivágásakor találtuk meg a kohanita erkély lépcsőit és az erősen korro-

dálódott kovácsoltvas kaput. Ezt a szakrális helyet részben felújítottuk, így a látogatóknak módjukban áll egy érdekes perspektívából megszemlélni a temetőt. Kezdeményezésemre került emléktábla az ipolysági gettó volt parancsnoki házára, és botlató kövek elhelyezésének is indítványozója voltam. Összegyűjtöttem az Ipolyságra temetett személyek adatait az elérhető anyakönyvekből, így képet kaptam arról, honnan és mikor érkeztek az első zsidó betelepülők. Több helytörténeti konferencián is előadtam, és tavaly magam is szerveztem egyet, kimondottan zsidó tematikájú előadásokat hozva Ipolyságra. Így visszatekintve eredményesnek mondható az elmúlt pár év, de még bőven maradt tennivaló, kutatnivaló.

Miként viszonyulnak a város lakói a helytörténeti kutatásaihoz, a zsidósággal kapcsolatos kezdeményezéseikhez?

Röviden megfogalmazva, érdekesnek találják. Ami nagyon kellemesen meglepett, hogy a gettó emléktáblára meghirdetett gyűjtés alkalmával, egy hónapon belül összejött a szükséges összeg. Az avató ünnepségre és az azt követő holokauszt témájú dokumentumfilm vetítésre meglepően sokan jöttek el. Többen megállítanak az utcán érdeklődve, van-e valami új eredmény, lesz-e újabb botlatókő, tervezek-e újabb konferenciát.

Miért volt fontos az Ön számára, hogy az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem hallgatója legyen? Miért érdemes tanulmányokat folytatni az intézményben?

Az egyetemre azért jelentkeztem, mert felkeltette az érdeklődésemet a közösség-szervező szak. Zsidó egyetemre járni, egy-

szerre tűnt ijesztőnek és izgalmasnak. Azelőtt nem foglalkoztam zsidó kultúrával, őszintén szólva a történelmi háttérüket is csak nagyon felszínesen ismertem. Gondoltam letudom az egyetem jellege miatt kötelező vizsgákat (héber nyelv, judaisztika, liturgia, zsidó történelem), de inkább majd a közösségszervezéshez köthető tárgyakra koncentrálok. Szerencsére nem így alakult. Már a tanulmányaim kezdetekor magával ragadott minden, ami a zsidó kultúrával kapcsolatos. Lokálpatrióta lévén késztetést éreztem arra, hogy minél többet megtudjak az eltűnt ipolysági zsidó közösségről és ehhez elengedhetetlen, hogy megismerjem a magyarországi zsidók mindennapi életét, hagyományait, és életfilozófiájukat. És hát hol is tanulhatnék erről többet, mint az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetemen? Már az alapszakon eldöntöttem, hogy ebben az intézményben szeretném folytatni tanulmányaimat, és ezzel nem voltam egyedül, 3 csoporttársam is hű maradt az egyetemhez.

Vannak-e további tervei a helytörténeti kutatásokkal kapcsolatban?

Felkutatni minden elérhető forrást, nemcsak a levéltárakban, hanem az online térben is, ahol sokszor váratlan helyeken akadnak egy eddig nem ismert adatra. Néha elég csak egy utalás és új szálon tudok elindulni. Sajnos az ipolysági levéltár 1945-ben megsemmisült, az ott tárolt dokumentumok elégték, így minden morzsát igyekszem felcsipegetni, hogy képet tudjak alkotni nemcsak az ipolysági, hanem a hont-vármegyei zsidóságról. Bár senki nem testálta rám, mégis feladatomnak érzem megőrizni városunk egykori zsidóságának az emlékét. Nem ismerhetjük Ipolyság múltját, ha nem ismerjük annak a zsidóságnak a múltját, amely egykor a város több mint 10% -át tette ki.

PA-PT

Kehila-díj 2023

Interjú Kövesdi Mónikával

1965-ben születtem Tatán. A tatai Eötvös József Gimnáziumba jártam, ott kaptam azokat az első, erős impulzusokat, amelyek a bölcsész pálya felé tereltek. 1988-ban diplomáztam az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, művészettörténet és magyar szakon. 1994 óta, majdnem 30 éve a tatai Kuny Domokos Múzeumban dolgozom, muzeológusként. Kutatóként elsősorban Tata gazdag művészeti örökségével foglalkozom, gondozom a múzeum képzőművészeti és iparművészeti gyűjteményét. Emellett családom vagyok, 4 gyermek édesanyja, 2 kisfiú nagymamája.

A nyár végén Kehila-díjban részesült a tatabányai Szenes Hanna Magyar Izraeli Baráti Egyesület felterjesztésére, gratulálunk! Mít jelentett az Ön számára ez az elismerés?

Váratlan megtiszteltetés volt számomra az elismerés. Jelenleg intenzív kutatások folynak Tatán, Kerti Katalin korábbi polgármester asszony vezetésével, a tatai, műemlék izraelita temető feldolgozására vonatkozóan, többen is tevékenykednek ebben a nagyszabású munkában, akik a díjra éppen az idei évben inkább érdemesek. (Közülük nyilván korábbi díjazottak is vannak.) A tatabányai múzeumbarát kör vezetője, Izsák Zoltán viszont Tatabányán folytat kulturális missziót, készít programterveket, szervez kirándulásokat, és a Szenes Hanna Egyesület elnökeként a zsidóság múltjával, életével foglalkozó projekteket is. Az ő meghívására vettem részt programokon, tartottam előadást többször is, legutóbb „Zsidó emlékek és emlékművek a megyében” címmel.

A Kehila-díj számomra azt jelenti, hogy a munkám – amely részben egy olyan területre (a zsidóság múltjának feltárására) terjed ki, amelynek kutatása most kapott igazán lendületet – nem maradt visszhangtalan. Őszintén köszönöm e helyen is a díjat a Komáromi Zsidó Hitközségnek és a Szenes Hanna Magyar-Izraeli Baráti Egyesületnek.

A tatai Kuny Domokos Múzeum művészettörténésze, mi mindennel várja a látogatókat intézményük?

A tatai múzeum több, mint 100 éves múlt-
ra tekint vissza. Az egykori piarista gyűjtemény a két világháború között, 1938-ban vált igazán komoly helytörténeti múzeum-

má, amelyből az 1950-es államosítás után szervezték meg a Kuny Domokos Múzeumot. Vidéki múzeumként a helytörténeti profil meghatározó, gyűjteményeink mind-egyikének ez a profilja. Állandó kiállításunk is történeti jellegű, római és középkori lapidáriummal, reneszánsz kiállítással, fal-képpel díszes római szobával, és egy új várostörténeti kiállítással, amely Tata újkori történetét, az Esterházy család birtoklásának időszakát követi végig. Tárlatainknak a patinás, hatszáz éves tatai vár ad otthont. Sajnos, állandó galériánk nincsen, pedig a város művészeti múltja és jelene, a képzőművészet rangja megkívánna egy képtár felállítását.

A Kuny Domokos Múzeumhoz tartozik az egykori zsinagóga épülete is. Az önmagában is jelentős épületet (a barokk zsinagógát 1861-ben Wechslemann Ignác tervei szerint építették át romantikus stílusban) múzeum-má alakítása mentette meg a pusztulástól az 1970-es években. Antik szobormásolatok múzeumaként látogathatták az érdeklődők egészen a közelmúltig, amikor is a gipszmásolatok visszakérültek a Szépművészeti Múzeum tulajdonába, így az épület jelenleg felújításra, új funkcióra várva időnként kiállításoknak ad otthont.

A múzeum tevékenységének gazdag profiljából az állandó kiállítást színesítő programokat, előadásokat, sétákat, múzeumi órákat, táborokat, időszaki kiállításokat emelném ki – ezek miatt érdemes többször is felkeresni Tatát.

Miért fontos, hogy Tata, Komárom - Esztergom vármegye lakói ismerjék az egykoron itt élt zsidó közösség múltját, mindennapjait?

Tatán az egykor a Duna bal partjára is kiterjedő Komárom vármegye egyik legnagyobb lélekszámú zsidó közössége élt, amely a 19. századtól meghatározó módon vett részt a város életében. A helytörténeti kutatás nem tudja megkerülni azokat a történeti-kulturális jelenségeket, amelyek a zsidó polgárság tevékenységével függnek össze. Épületek kapcsolódnak a város zsidó örökségéhez: lakóházak, köztük városképi jelentőségű vagy műemléki rangú épületek, zsinagóga, műemlék izraelita temető, az egykori zsidó iskola, sőt egy lazán települt városnegyed, az ún. Burgundia. Személyek, sorsok, karrierök kapcsolódnak a történet-

hez, részben az emancipáció korából (mint például Singer Ödön hegedűművész, Bláthy Ottó mérnök, feltaláló, vagy a jótékonyági tevékenységéről nevezetes Bischitz Dávidné Fischer Johanna), részben a vészorszakból (Tóth Miklós jegyző története). Városunk múltjának szerves része a zsidó örökség, a kép enélkül nem teljes. A zsidóság sorsának tanulsága persze ennél is több, nem pusztán gazdasági jelenség, történeti adat, hanem egyetemes tanulság, múltunk és emberi mi-voltunk fényében.

Vannak-e további tervei a helytörténeti kutatásokkal kapcsolatban?

Az előző kérdéshez kapcsolódva kell megemlítenem az egyik jeles tatai zsidó család, a Fischer-család nevét. A 18. század végén kezdődik a család karrierje, amely Fischer Mór esetében odáig ível, hogy bemutatják az uralkodónak, és 1867-ben nemesi rangot kap. Ő az, aki a párizsi és londoni világiállításokon nemzetközi sikerrel vitte a herendi porcelánt. A család számos tagja, több generációja kapott jelentős szerepet a magyar kerámia történetében. Úgy érzem, a Fischerek történetét bemutató kerámiakiállítás még rám vár. Ezzel a témával foglalkozom évek óta, múzeumunk kerámiagyűjteménye kapcsán, és talán még lesz módom és időm arra, hogy a kiállítást megvalósíthassam. Szeretném elérni azt, hogy Tata a Fischer-család munkásságának köszönhetően elfoglalhassa a helyét a magyar kerámiaművészet térképén.

Múltunk öröksége Litomericzky Nándor, építész gyűjtéséből

„A komáromi zsidó hitközség, mely a rabbi kérdést egyelőre levette a napirendről, a hitközség székháza építési kérdését kívánja megoldani és ezen fáradozott Milch Dezső elnök vezetése alatt az egész előljáróság. A nehézségeset azonban még ez ideig nem sikerült legyőzni, de minden reményesség megvan rá, hogy az építőmunka rövid időn belül megkezdődhetik. Az egyházi élet terén kiemelkedő mozzanata von a hitközség új tórájának beszerzése, melyet a Nagyváradra ajándékozott helyébe szerzett be.

Ezt nagy egyházi ünnepség közt avatják fel. Nagy sikerű működést fejtett ki jótékony téren a Günfeld Mórné vezetése alatt álló Izr. Jótékony Nőegylet és a Fried Jenő által vezetett Izr. Jótékony Egylet melyek a Menházban népkonyhát állítottak fel a zsidó hitközség szegényei számára Sikerült előadást rendezett a múlt év elején a WIZO a Zsidó Nők Országos Szövetsége is, melybe az itteni egyesület is belépett.” (Komáromi Lapok, 51. évfolyam, 2. szám, 1930. 01. 07., 2. oldal)

„Fried Jenő több éven át vezette a múltban a komáromi zsidó hitközség ügyeit nagyon eredményesen. Mint ismeretes, a hitközségnek legközelebbi munkatereve a székházfelépítése, amelynek elérkezett mára halaszthatatlan ideje, mert hovatovább olyan állapotban van a jelenlegi székház, hogy azt nem lehet használni. A zsidó hitközség mai székháza nem méltó a komáromi zsidóság anyagi erejéhez és bizonyos, hogy az új székház szükségességének tudata meg fog nyilvánulni a hitközségi tagok adózásában is olyképpen, hogy szívesen fognak a székház költségeihez hozzájárulni. A hitközségi tagok körében általános a vélemény, hogy a székház

felépítését egyedül Fried Jenőnek agilitásától várhatják, akinek különösen érdemül tudják be újabban a nemrégiben megindult zsidó népkonyha megszervezését, amelyet éppen Fried Jenő agilitása hívott életre. Úgy értesülünk, hogy az új székház felépítése egy millió koronás beruházása lesz a hitközségnek és a pénzt amortizációs kölcsönútján teremtik elő. A székház a hitközség eddigi telkén épül fel, egy emeletes modern épület lesz és a szükséges helységeken kívül a hitközségi tisztviselői lakásai is a székházban lesznek.” (Komáromi Lapok, 51. évfolyam, 35. Szám, 1930. 03. 25., 2. oldal)

„A komáromi neológ zsidó hitközség vasárnap elhatározta új székházának felépítését, amely az általános kedvezőtlen gazdasági helyzet miatt a tervezett egy millió korona helyett 400000K-ba kerül. Sajat tudósítónktól, szeptember 1. vasárnap délelőtt a komáromi neológ zsidó hitközség élénken látogatott gyűlést tartott, amelyen Fried Jenő hitközségi elnök elnökölt, aki ismertette a gyűlés egyetlen tárgyát, az új székház felépítésének ügyét. Mint ismeretes, a komáromi neológ zsidó hitközség már régebben programjába vette az új székház felépítését, amelyre a hitközségnek elodázhatatlan szüksége van. Az eredeti tervek szerint az új épület egy millió korona költséggel épült volna fel, azonban a vasárnapi közgyűlésen Fried Jenő elnök bejelentette, hogy ettől a tervtől éppen a rendkívül kedvezőtlen általános gazdasági helyzet miatt el kell állnia a hitközségnek és a székházát négyszázezer koronás költségvetéssel kell megépítenie. Fried Jenő bejelentését a hitközség tagjai egyhangú lelkesedéssel tették magukévá és egyetlen ellenvetés nem

hangzott el az új székház felépítése ellen. A közgyűlés tehát határozatilag elfogadta, hogy az új székházat négyszázezer koronás költséggel felépítteti és erre a célra amortizációs kölcsönt vesz fel. Az új székház a hitközségnek a már meglévő telkén fog felépülni, az Eötvös utca felől, annak az épületnek folytatásaként, amelyben jelenleg a nagyterem és az irodahelyiség van. A székházban helyet kap a rituális fürdő, azonkívül lesz külön helyiség a baromfimesztésre, a húsvéti kenyérsütésre s a kóser mészárszéknek. A rabbi lakásokon kívül, amelyek a menházban vannak elhelyezve, az új székházban kapnak lakást a hitközség tisztviselői és alkalmazottai úgyszintén a főkantort is. A zsidó egyházi énekkar külön helyiséget kap próbáinak megtartására. Az új székház felépítésére a hitközség elnöksége már a legközelebbi jövőben írja ki a nyilvános versenypályázatot.” (Komáromi Lapok, 51. évfolyam, 104. szám, 1930. 09. 02., 1. oldal)

„Szeptember 3-án ünnepélyesen avatják fel a komáromi izr. hitközség dísztermét. Két nagy ünnepe lesz a komáromi zsidóságnak. Mindkettőben a jótékony áldozatkészség mintapéldája nyilvánul meg. Augusztus 27-én lélekemelő ünnepség keretében veszi át a hitközség Berger F. Vilmos jótékonyágáról közismert kereskedő által ajándékozott Thora tekercset. Ezt az ünnepélyt különösen emeli az a tény, hogy a komáromi hitközség már hosszú évek óta nem kapott Thorát. Dicséretre méltó, hogy a mai válságos súlyos időkben is akadnak emberek, akik nehezen szerzett filléreiket szent cél szolgálatába állítják. Szeptember 3-án a Komáromi Zsidó Főiskolások Egyesülete rendezésében nagy műsoros estély keretében a hitközség székháza udvarán elhelyezett dísztermet avatják fel és átadják a zsidó kultúregyesületeknek, amelyek végre otthont kapnak. Itt is a zsidó áldozatkészség nyilvánul meg, amely egyenként adta össze a téglákat, hogy felépülhessen a zsidóság kultúrotthona. Érdekes véletlen, hogy éppen a Zsidó Főiskolások rendezésében avatják fel a termet, mert ők azok, akik munkájukkal a jótékony szeretet szolgálatában állanak és az adományokból épített termet rögtön a jótékonyosságra használják fel. Az ünnepélyes avatáshoz mértén a rendezőség kiváló műsort állított össze. Sikerült megnyerni a Zsidó Egyházi Énekkart is, amely teljes számban három műsor-számmal vesz részt az estélyen.” (Komáromi Lapok, 53. évfolyam, 65. szám, 1932. 08. 20., 2. oldal)

Zsidó gyerekek a Duna-partról

Szemelvények Herzog Itzhak kéziratából – 30. rész

Judit Achdut – folytatás

A fodrászat tulajdonosa megkérdezte Juditot, itt lakik-e a városban. Nem, elég messze lakom! – felelte. Szóval nincs hol laknod! – összegezte Kati a hallottakat. Valószínűleg arra gondolt, ha már felvette a lányt, lehet még egy jócselekedete. Felajánlotta, hogy költözzön hozzájuk a Karmel-hegyi lakásába, ahol a férjével és a fiával élt. A lánya már férjhez ment. Külön szobád lesz! – szögezte le a tulaj. Főzni tudsz? Judit válaszolt: Gyone, dolgoztam a kibuc konyháján. Megegyeztek, hogy segít majd a takarításban és a bevásárlásban is. Így kezdte Judit a tanulmányait, nem volt könnyű az élete. Gyorsan tanult, elsajátította a szakma rejtelseit. Az egyik nap, a záráskor belépett egy asszony a szalonba. Kérte, hozza rendbe a haját, mert találkájára lesz. Judit nem árulta el, hogy ő még csak tanuló, a vendég nagyon kérlelte. Az asszony nagyon elégedett volt a frizurával, még borraivalót is adott. Kati odahaza megkérdezte tőle, miért jött ilyen későn, talán lekészte a buszt. Judit válasz helyett odaadta neki a pénz, amelyet a beeső vendégtől kapott. A tulajdonos nemsokára Amerikába utazott és rábízta a szalont a lányra. Hazaérkezésekor hozott neki egy szép bőrkabátot, ebben ismertem meg őt. Talán a sors akarta így, Kati nemsokára bezárta a fodrászatot, így került Judit Kiriyat Motzkinba. A folytatást már ismerik az olvasók.

Nagyon nagy hatással volt rám a személyisége, megjelenése. Az orrán volt valami bőrbetegségnek a nyoma, melyet Perzsiában nem gyógyítottak, de ez engem nem zavart. Kételyeim azért voltak, mert nem volt eléggé tanult. Anyám nem lelkesedett a kapcsolatunkért, nem kedvelte a keleti származásúakat, nem tudta eléggé értékelni Judit pozitív tulajdonságait. Ezek a vívó-

dások odáig vezettek, hogy egy időre eltávolodtam tőle. Aztán rájöttem, mennyire hiányzik, milyen jó anya, odaadó feleség lehet, visszatértem hozzá.

Az esküvő

Az esküvőnket 1965. március 15-én, Judit születésnapján tartottuk. Meghívtuk a rokonokat, barátokat egy Haifán lévő rendezvényterembe. A zsidó hagyomány szerint a szertartást a hüpe alatt tartják, az esküvői baldachin rudakra van erősítve, melyeket négyen fognak. A ceremónia után nászútra utaztunk egy tengerparti városba. Juditból igazi háziasszony lett, a legénylakást kellemes otthonná varázsolta, minden ragyogott nálunk. A szakmájában kezdett el dolgozni, ez segítette anyagi helyzetünket. Okosan osztotta be a forrásainkat, elkezdte művelni az elhagyott kertecskénket, palántákat ültetett. Ekkor értettem meg igazán, milyen szerencsém volt, hogy rátaláltam. Szülei szeretettel fogadtak be a családba. Szerény kis lakásuk volt Tiberiasban, az új bevándorlók negyedében, ahonnan Pazar kilátás nyílt a

Genezáreti tóra. A kulturális különbségek ellenére megértettük egymást. Néha én is idegennek éreztem magam a jiddisül beszélő lengyel és román bevándorlókhoz képest. A perzsa nyelv indoeurópai, így számos, a németből ismert szót fedeztem fel benne.

Meg kell még említenem, hogy 1964-ben, még a nősülésem előtt, egy hónapos tartalékos kiképzésen voltam, mint parancsnok. A tüzezáredünk új felszerelést kapott, 40 mm-es Bofors gyártmányú gépágyúkat, melyekkel percenként 250 gránátot lehetett kilőni. Tartozott hozzá egy automata, modern radar is. Itt ismertem meg Judit öccsét, Slomót, aki Perzsiában egy francia iskolában érettségizett. A repülőtéren a távirógépek karbantartását végezte aktív szolgálatban, a szakmát a légierő iskolájában tanulta. Örültem, hogy tudtam vele franciául beszélni. 64-ben vettem egy Vespát, mint ahogy már említtem, nagyon szerettem ezzel utazni. Juditkával többször kiruccantunk ezen. Egyszer egy kisebb baleset is ért bennünket, szerencsére megúsztuk a nagyobb sérülések nélkül.

Minden nap öröm volt hazatérni a munkából, enni az ízletes ételekből, melyeket feleségem készített. Élveztem a péntek esti közös vacsorákat a gyertyák fénye mellett. A nagyanyámtól származó gyertyatartókban lobbant fel a láng az ünnep bejövetele előtt. Nem voltam vallásos, de nagyon meghatottak ezek a percek minden héten. Judit odahaza alakította ki a fodrászatát, a halban vágta, a fürdőszobában mosta a hajakat.

(A részletet a szerző engedélyével közöljük.)

DR. ORNA
MONDSCHIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Hanuka, a bátorság ünnepe

Közeledik hanuka, a bátorság ünnepe. Nagyon szerettem volna a jeles napokról írni, a makkabeusokról és a csodákról, de mikor ezeket a sorokat gépelem, az izraeli hadsereg mélyen bent van Gázában és bátran harcol az ország lakosságának biztonságáért. A háború egyik célja a terrorcsoport teljes felszámolása, a másik fontos küldetés a 240 fogoly megtalálása és hazahozatala.

Párhuzamosságot vonhatunk a múlt és a jelen eseményei között. A Kedves Olvasók is beláthatják, a makkabeusok tettei ma is követendők. Az ellenséggel szembe kell szállni, győzelmet kell aratnia a zsidó államnak az itt élők és a világ zsidósága miatt. A harcok mellett fontos feladat a mindennapi élet folytonosságának biztosítása. Békeidőben a hanuka a gyerekek ünnepe, nyolcnapos iskolai szünettel, mindenféle programokkal, attrakciókkal országszerte. Fesztiválok, koncertek, musical előadások, híres fellépők teszik vidámmá az ünnepet. A felkészülés hónapokkal korábban elindul ezekre a rendezvényekre. A jegyeket már szeptem-

ber elkezdik árulni. Idén elmaradnak a mulatságok, odahaza kell elfoglaltságot találni a gyerekeknek. Marad a chanukia meggyújtása, a trendelzés, a hanuka geld szokása. Kártyázhatunk, például kvitlit. Ebben a játékban a számokat kell összevetni a betűk értékével, az nyer, aki eléri a 21 pontot.

Már egy hete a közeli cukrászdában és a szupermarketben árulnak fánkot. Ezek tulajdonképpen nem hasonlítanak a régi, otthoni, lekvárral töltött édességre. Megvannak szórva apró cukorkákkal, csokidarabokkal, gyümölcscsel, vagy töltve vannak krémmel.

Mindenkinek van egy fánk receptje, amelyre esküszik. Egy kis újdonságot szeretnék csempészni ezzel a recepttel az ünnepbe:

Churros – a szefárd zsidók fánkja

Hozzávalók: 1 pohár liszt, 1 pohár víz, 1 evőkanál vaj vagy olaj, egy kis só.

Elkészítés: Felforraljuk a vizet a vajjal meg a sóval, forrás közben hozzáadjuk a lisztet. Addig keverjük míg egy gombóc alakul. Levesszük a tűzről, hagyjuk langyosra hűlni. Csillagvégű habzsákba töltjük, majd a forró olajba nyomjuk (kb. öt centis csíkokat). Pár perc sütés elegendő. A kész churrost porcu-

kkal meghintjük, mártogathatjuk csokoládékrémbe vagy nutellába.

Cukkini latkesz

Hozzávalók: 3 közepes cukkini és 1 hagyományos lereszelve, 2 tojás, 1/2 pohár liszt, kis só meg bors.

Elkészítés: Mindent összekeverünk és forró olajban kisütjük. Tejjel vagy joghurttal tálaljuk.

Jó étvágyat!

Ajvé! Ajve! online klub

November 14-én Verő Bán Linda volt az 53. Ajvé! Ajve! klub vendége. A megjelenteket Paszternák András programkoordinátor köszöntötte, majd a Zsidongó könyvekről és a BBYO ifjúsági szervezetről beszélgetett a budapesti zsidó élet meghatározó személyiségével. A közösségszervezés és a fiatal generációk bevonásának kérdéskörét jártuk körül ezen az estén. Dr. Verő Tamás, a budai Frankel zsinagóga főrabbinjának felesége közvetlen stílusával magával ragadta a közönséget.

A program második felében hallottunk az aktuális izraeli helyzetről, megvitattuk az elmúlt időszak történéseit.

A tervek szerint legközelebb december 12-én, kedden 18 órakor gyűjtünk együtt gyertyát hanuka ünnepének alkalmából a világhálón. Részletek elektronikus felületeinken.

Po stopách... Zo zbierky architekta Nándora Litomericzkého

„Židovská obec v Komárne, ktorá otázku rabína zatiaľ stiahla z programu rokovania, chce vyriešiť otázku výstavby ústredia obce. Na tejto téme pracuje celé vedenie obce, rada na čele s predsedom Dezsóm Milchom. Ťažkosti sa však zatiaľ nepodarilo prekonať, ale možno sa nádejať, že s výstavbou v blízkej budúcnosti začnú. Významnou udalosťou v náboženskom živote obce je získanie novej Tóry, ktorá nahradí predchádzajúcu, darovanú do Oradei.

Slávnostné otvorenie bolo spojené s veľkou cirkevnou slávnosťou. Úspešnú charitatívnu prácu vykonával Izr. ženský charitatívny spolok pod vedením pani Mórné Grünfeld a Izr. charitatívny spolok pod vedením Jenő Frieda, ktorí v Chudobinci prevádzkovali vývarovňu pre chudobných Židov. WIZO, Národný spolok židovských žien, do ktorého vstúpilo aj tunajšie združenie, začiatkom minulého roka, zorganizovalo úspešné predstavenie.“ (Komáromi Lapok, roč. 51, č. 2, 7. 1. 1930, strana 2)

„Jenő Fried v minulosti dlhé roky veľmi efektívne viedol záležitosti komárňanskej židovskej obce. Ako je všeobecne známe, obec plánuje čo najskôr vybudovať nové sídlo, čo je v súčasnosti veľmi naliehavé, pretože súčasné sídlo je v takom stave, že sa už nedá používať. Súčasnú sídlo židovskej obce nie je hodné finančných možností komár-

ňanskeho židovstva a potreba nového sídla sa s určitosťou odrazí v platení daní členov obce takou formou, že radi prispeli na náklady spojené s výstavbou sídla. V radoch členov obce panuje všeobecný názor, že výstavbu sídla môžu očakávať len od agilnosti Jenő Frieda, ktorý sa zaslúžil najmä o nedávne otvorenie židovskej vývarovne, o ktorej vznik sa zaslúžil práve on sám. Dozvedeli sme sa, že výstavba nového sídla obce si vyžiada investíciu vo výške jedného milióna korún a peniaze získajú prostredníctvom amortizačného úveru. Sídlo bude postavené na súčasnom pozemku komunity, bude to moderná jednoposchodová budova a okrem potrebných miestností sa v nej budú nachádzať aj byty funkcionárov obce.“ (Komáromi Lapok, ročník 51, číslo 35, 25. marca 1930, strana 2)

„Neologická židovská obec v Komárne v nedelu rozhodla o vybudovaní nového sídla, ktoré bude z dôvodu všeobecnej nepriaznivej ekonomickej situácie stáť 400-tisíc namiesto plánovaného milióna korún. Od nášho korešpondenta: v nedelu 1. septembra dopoludnia sa v Komárne s hojnou účasťou konalo zasadnutie Neologickej židovskej obce, ktoré viedol predseda obce Jenő Fried. Predniesol jediný bod rokovania, a to otázku výstavby nového sídla. Ako je známe, Neologická židovská obec v Komárne už dávnejšie

zaradila do svojho programu výstavbu nového sídla, ktoré obec naliehavo potrebuje. Pôvodný plán rátať s výstavbou novej budovy za milión korún, ale predseda Jenő Fried na nedelňajšom zhromaždení oznámil, že obec bude musieť práve z dôvodu mimoriadne nepriaznivej všeobecnej ekonomickej situácie od tohto plánu upustiť a postaviť nové sídlo s rozpočtom 400 000 korún. Oznámenie Jenő Frieda prijali členovia obce s jednomyselným oduševnením a proti výstavbe nového sídla nevzniesli žiadnu námietku. Zhromaždenie teda uznesením rozhodlo o výstavbe nového sídla v hodnote 400 000 korún a o tom, že si na tento účel zoberie amortizačný úver. Nové sídlo bude postavené na súčasnom pozemku obce smerom od Eötvösovej ulice ako pokračovanie budovy, v ktorej sa v teraz nachádza veľká sála a kancelária. V sídle sa budú nachádzať rituálne kúpele, vytvoria samostatnú miestnosť na zarezávanie hydiny, pečenie veľkonočného chleba a kóšer mäsiarstvo. Okrem bytov rabínov, ktoré sa nachádzajú v Chudobinci, budú v novom sídle ubytovaní aj úradníci a zamestnanci obce, ako aj hlavný kantor. Židovský spevácky zbor bude mať samostatnú skúšobnú miestnosť. Predsedníctvo obce čoskoro vypíše verejnú súťaž na výstavbu nového sídla.“ (Komáromi Lapok, roč. 51, č. 104, 02.09.1930, strana 1).

Letný výlet

Dňa 16. augusta sme pred Chudobincami nastúpili do autobusu a vydali sa na cestu do Balatonskej vrchoviny. Našou prvou zastávkou bolo mesto Veszprém, kde miestna židovská komunita (touto cestou vyjadrujeme vďaka Zsuzse Wittmannovej) zorganizovala autobusovú a pešiu prehliadku mesta, v rámci ktorej nám predstavila túto kedysi významnú náboženskú obec. Csilla Raffai nás sprevádzala po pamiatkach a atrakciách Európskeho hlavného mesta kultúry. Našou ďalšou zastávkou bol Balatonfüred, kde sme si v zrekonštruovanom rekreačnom stredisku MAZSIHISZ pochutnali na výbornom kóšer obede. Navštívili sme malú modlitebňu a stretli sme sa s ubytovanými hosťami. V Dome výnimočných Židov našu skupinu privítal iniciátor projektu Ferenc Olti. V rámci svojej prezentácie spestrenej obrázkami a premietaním hovoril a histórii židovstva v meste Balatonfüred a vysvetlil používanie interaktívnych nástrojov. V rámci výstavy inštalovanej s použitím technológií 21. storočia, sme mohli spoznať životnú púť a dielo židovských osobností v oblasti vedy, športu a umenia. Popoludní zvýšilo trochu času aj na prechádzku pri Balatone.

Ďakujeme Tamásovi Paszternákovi, iniciátorovi výletu, za organizáciu a všetkým, ktorí prispeli k úspešnej realizácii výletu!

PZs

Foto: Angelika Kopják

Pokračovanie zo strany 3.

Teraz Makabi žijú svojim životom a teším sa, že sa nám podarilo obnoviť tradíciu, ktorá bola na nejaký čas prerušená. Športové podujatia, ale aj kultúrne aktivity s návštevou iných židovských komunít na Slovensku sú pre mňa peknou spomienkou.

Podarilo sa nám vydať dvojdielnu knihu o židovských komunitách v Banskej Bystrici a vo Zvolene. Knihy mali veľký ohlas. Mnohí sa podieľali na ich príprave, ale hlavným tvorcom bol prof. Eduard Nižňanský. Počas niekoľkých rokov som bol členom výboru a podpredseda ŽNO v Banskej Bystrici.

Ďalšou židovskou aktivitou, ktorá začala po nežnej revolúcii bolo, že sme začali opravovať židovský cintorín vo Zvolene. Prakticky zo smetiska sme vytiaľli 60 náhrobných kameňov, ktoré sme postavili na pôvodné miesta. Od roku 1993 sme každý rok v deň 29. septembra organizovali spomienku na deportovaných a zavraždených židov zo Zvolena a okolia. V roku 1998 sa nám podarilo dokončiť rekonštrukciu cintorína a slávnostne sme otvorili celý priestor.

Zrekonštruovali sme náhrobník na masovom hrobe, kde je pochovaných 128 ľudí. Na múre, z vnútornej strany cintorína, sú osadené mramorové tabule, kde je 634 židovských mien. Na rekonštrukcii sa finančne podieľali viaceré organizácie, vďaka ktorým sme mohli urobiť zo židovského cintorína opäť dôstojné a pietne miesto. Boli to ŽNO B.Bystrica, Mesto Zvolen a hlavne pani Alice Gingold z News Jersey, ktorá prišla na Slovensko ako vyslankyňa mierových zborov. Bez jej obrovskej energie a pomoci jej priateľov z USA by sa nám nepodarilo zrealizovať celú obnovu.

Podarilo sa nám vybudovať vo Zvolene dva tematické parky. Jeden sa nachádza v centre mesta a má názov „Park zabudnutých susedov“. Tento park je spomienkou na ľudí, ktorí patrili do skupín, ktoré režim vojnového Slovenskej republiky označil ako neprijateľné a z tohto dôvodu boli prenasledovaní alebo museli opustiť svoje domovy. Boli nimi Židia, Rómovia, Česi, komunisti a všetci tí, ktorí nesúhlasili s fašistickým režimom. Tento park sme vybudovali spoločne s Mestom Zvolen a Rotary klubom vo Zvolene. Je to miesto, kde si návštevníci môžu posediť v tieni stromov za šumenia fontány, ktorú Zvolenčania nazvali židovské slzy. Pri založení bol veľmi nápomocný aj prof. P. Traubner. Pamätník realizoval Ing. Arch. I. Faško.

Pri stretnutí s Milošom Žiakom pred 15 rokmi sme hovorili každý o svojich aktivitách a plánoch. Miloš, ako prezident Izrael-

skej obchodnej komory na Slovensku, mal v pláne vybudovať „Park ušľachtilých duší“. Mne sa tá myšlienka páčila a preto som mu ponúkol spoluprácu. Návrhy, architektonické riešenia a realizáciu mala na starosti Izraelská obchodná komora na Slovensku. Na umeleckej realizácii sa podieľali traja tvorcovia – sklár Palo Macho, výtvarník Peter Kalmus a architekt Peter Abonyi. Spoločne vytvorili priestor, ktorý je unikátny vizuálom a tiež jedinečný svojou myšlienkou. Vzdáva pamiatku židovským obetiam, aj statočným záchrancom ľudských životov. Ideovo podobný pamätník je v Izraeli v Yad Vašem.

V roku 2000 bol predložený návrh do Parlamentu SR, aby bol schválený Pamätný deň obetí holokaustu a rasového násilia. Najším návrhom je, aby sa tento návrh rozšíril o úctu záchrancom. Záchrancovia za cenu prejavovania ľudskosti riskovali a neraz tiež zaplatili vlastným životom, alebo aj životmi svojich najbližších.

Slovensko má viac ako 620 občanov, ktorí boli ocenení titulom „Spravodlivý medzi národmi“. Mnohí záchrancovia sú takí, ktorí sú ešte v procese uznania. Je skvelé, že o nich hovorí, píše a nahráva príbehy pani Dagmar Mozolová a tiež organizácia Post Bellum

Každým rokom na spomienkovom podujatí čítame mená 70 slovenských občanov židovského pôvodu. Taktiež roku 2020 sa tiež na podnet mojej manželky Evy čítajú mená záchrancov. K aktívnej účasti na podujatí sú prizvaní predstavitelia cirkví a predstavitelia miest. Podujatie je pre širokú verejnosť a dôraz kladieme tiež na pozvanie miestnych žiakov a študentov.

Možno by bolo dobré opýtať sa, ako začalo celoslovenské podujatie „Nezabudnutí susedia“. Úplne pragmaticky. Na Slovensku, žiaľ, nemáme dosť rabínov, ktorí by prišli na všetky miesta v deň „obetí holokaustu a rasového násilia“. Preto sme navrhli spoločnú dramaturgiu. Naším zámerom bolo priniesť túto tému do čo najväčšieho počtu slovenských miest a obcí. Zároveň sme ju chceli ponúknuť nielen v dôstojnej forme, ale so zvýraznením dôležitého odkazu preživších holokaustu a tiež záchrancov v období neslobody. Spoluorganizátorom v jednotlivých mestách zasielame spoločné inštrukcie a tiež materiály vo forme nahrávok rečníkov, odporúčaní na ďalších účinkujúcich a materiálu na realizáciu podujatia (propagačné plagáty, menora, kipy a pod.) Na všetkých miestach, a tohto roku ich bolo takmer 130, sa v spomienkový deň 9. septembra uskutočňuje podujatie podobným spôsobom: o 10:00 sa spúš-

ťajú sa sirény, zvony, potom je minúta ticha, číta svoj príhovor preživší, ďalej predstaviteľ kresťanskej alebo inej cirkvi a rabín. Ďalej prizvaní zástupcovia čítajú mená zabitých židovských občanov počas holokaustu, ďalší čítajú mená záchrancov židovských životov. Celé podujatie má ekumenický charakter. Mená židovských obetí čítajú kresťania a volení zástupcovia a mená záchrancov čítajú Židia a zástupcovia židovských organizácií. Tento rok viac ako polovicu zo zapojených lokálnych spoluorganizátorov tvorili školy, ktoré podujatie väčšinou usporiadali počas vyučovania. Máme z toho veľkú radosť, pretože je našou prioritou pridávať k spomienke aj edukatívny rozmer a šíriť ho najmä medzi mladých ľudí. Rád by som spomenul našu dcéru Elu, ktorá dokázala zorganizovať tohto roku celú akciu Nezabudnutých susedov. Prosím pozrite si webstránku podujatia www.nezabudnutisusedia.sk

Je dôležité, aby sme nielen spomínali, ale aj žili židovským životom, tak ako to každý cíti. Spolupatričnosť Židov bola vždy silná. V komunite sa podporujú a poskytujú si vzájomnú pomoc. V dnešných dňoch to pociťujeme obzvlášť silne.

Mnoho rodín prišlo o svojich blízkych v Izraeli, mnohí boli zajatí a unesení a nevieme, čo je s nimi. Je preto veľmi dôležité vyslať im signál, že s nimi cítime a pokiaľ sa bude dať, budeme im aspoň symbolicky pomáhať.

Táto idea nás motivovala pri organizovaní koncertu na Zvolenskom zámku pre 229 unesených. Chceme opakovať tieto koncerty po Slovensku dovtedy, kým Hamas neprepustí všetkých rukojemníkov unesených 7. októbra. Žiaľ, toto nie je spôsob, ako sa dohodnúť a nebojovať.

Pýtate sa, aké poslanstvo vyslať Židom na Slovensku. Každý sme iný a každý židovstvo cítime inak. Je dôležité, aby sme mali vzájomnú spolupatričnosť. Verím, že to povedomie posunieme našim deťom, ktoré sa ďalej budú starať o naše kultúrne, aj náboženské dedičstvo.

Cena Kehila 2023

Predstaví sa Jozef Klement

Narodil som sa v Turčianskych Tepliaciach v roku 1953 ako druhé dieťa povojnovovej generácie. Boli sme sekulárna židovská rodina. Mysleli sme si, že sa asimilujeme do väčšinovej spoločnosti. Otec bol, ako mnohí Židia, presvedčený, že socializmus triedne rozdiely zotrie a bude „ako ešte nebolo“. Myslím, že pomerne rýchlo precitol, ale vystupit' dokázali zo strany iba málokto. Môjho otca vyhodili v roku 1969. Mama mala v tomto smere oveľa triezvejšie názory aj napriek tomu, že bola poslankyňou zväzu žien v mestskom zastupiteľstve.

Doma sme sa rozprávali o tom, čo sa dialo Židom počas holokoustu, ale v škole sme sa o tom neučili. O židovstve som sa dočítal skôr z knižiek ako od rodičov. Nevedel som o židovských tradíciách skoro nič. Mal som však židovské povedomie, ktoré vo mne pestovali rodičia. Myslím, že v 50-tych rokoch v malých mestách bolo len málo židovských rodín, ktoré dodržali tradície. Moje spomienky sa viažu k mame. Boli to jej tiché slová modlitby, ktoré zneli kuchyňou, keď si zahrievala ranné mlieko. Otec na sviatok Jom kipur nechodil do práce, ale stretával sa s pánom Krečom, s ktorým hovorili o témach židovstva, ale aj pohľadu na svet.

Po ukončení základnej školy som sa išiel do Žiliny na strednú zdravotnú školu, na odbor zubný laborant. V roku 1972 som začal pracovať v nemocnici vo Zvolene. Práca ma veľmi bavila. Žiaľ, pre alergiu som musel po dvoch rokoch z práce odísť. Prešiel som niekoľkými zamestnaniami, od technika pre zdravotnícke prístroje, cez energetika a iné. Urobil som si niekoľko nezaujímavých školení, až ma zastihla nežná revolúcia, a tým aj nové príležitosti.

Medzičasom som sa oženil. S manželkou Evou máme dve deti - Elu a Barboru. Sú už dospelé, majú rodiny a žijú si svoje životy. Tešíme sa z troch zdravých vnúčat.

Vrátim sa k môjmu príbehu po roku 1989. Vždy som túžil po samostatnom podnikaní. Byť nezávislý a niesť zodpovednosť za rozhodnutia, ktoré urobím. Keď sa pre to naskytila príležitosť, začal som v roku 1990 podnikat'. Nevedel som o podnikaní úplne nič. Boli to skôr pokusy a omyly. Postupne som bol na niektorých školeniach a trochu som sa posunul ďalej.

Firma dostala názov Klemo, lebo ma tak prezývali. Vyrábať pečiatky ma nepriamo

naviedla moja neter, Katarína Fischer, ktorá jednu takú pečiatku doniesla zo Švajčiarska. Bol som nadšený, keď som videl ako mechanizmus funguje. Informácie o výrobe som nemal, ale základné som dostal od Ivana Horského, ktorý vtedy žil v Nemecku. Keď som zvládol technológiu výroby pečiatok v trojizbovom byte, rozhodol som, vlastne moja dobrá žena, že si musím najst' iný vhodnejší priestor. Nedalo sa chodiť do práce, prijímať objednávky, realizovať ich do neskorých nočných hodnín, aj sa venovať rodine. Preto sme kúpili vo Zvolene budovu, ktorá pôvodne mala slúžiť ako mestské toalety. Tieto priestory na dobrom mieste sme prestavali a prispôbili našim potrebám. Po roku sme zistili, že je to malý priestor a urobili sme prístavbu, potom ešte jednu, neskôr druhú a tretiu. Z pôvodne malého, prízemného domčeka sa stala polyfunkčná budova. Dnes, po 33 rokoch vidím, že som sa rozhodol správne, že som začal podnikat'.

Vďaka slobode, ktorá sa mi naskytila, som si splnil niekoľko snov. Viem, čo znamená podnikat' a aké riziká to prináša, keď zamestnávate 20 ľudí. V tom „najlepšom“ období sme mali po Slovensku približne 70 malých pobočiek v rôznych typoch predajní, ktoré prijímali objednávky na pečiatky a u nás sa vyrábali.

Dnes sa sortiment ponuky rozšíril, začali sme robiť tlačiarenské služby a mnoho iných vecí, ktoré si bez problémov nájdete na našej www.klemo.sk.

Moje ďalšie sny boli o kaviarni. V priestoroch budovy Klemo sme otvorili Kafé Džezva a zariadili ju v štýle 30. rokov. Okrem miesta na príjemné posedenie a stretávanie sme sa s dcérou venovali aj organizácii kultúrnych podujatí.

Jeden z ďalších snov, ktoré sa mi podarilo splniť, bolo otvorenie súkromnej galérie a vystavovanie výtvarných diel. Nazýva sa „Galéria na Tehelnej“, podľa ulice, na ktorej sídli a nachádza sa tiež v priestoroch budovy Klemo. Vystavujeme v nej každý mesiac nových profesionálnych umelcov zo Slovenka, aj zo zahraničia. Nie je bežné, aby súkromá galéria počas 20 rokov prezentovala 165 profesionálnych výtvarníkov. Verím, že sa jej bude dariť i naďalej. Okrem výstav organizujeme tiež dražby výtvarných diel, niektoré aj na charitatívne účely.

Pred viac ako 25 rokmi sme s 20 nadšencami založili Rotary klub vo Zvolene. Pri zrode nášho klubu bol tiež rotarián a člen ŽNO Banská Bystrica, Ivan Belan. Podarilo sa nám urobiť mnoho dobrých akcií, ktoré ocenilo aj mesto tým, že nám odovzdalo „Cenu mesta“. Obyvatelia Zvolena prijali tento klub a naše aktivity pozitívne. Bol som jeden zo zakladateľov a prvý prezident.

Židovstvo som mal naočkované od rodičov a od všetkých mojich príbuzných. Žiaľ, bolo ich veľmi málo a tí, ktorí prežili vojnu, nemali deti. Nemal som bratrancov a sesternice a ani starých rodičov, kde by som trávil prázdniny. Chodieval som však do Nového Mesta nad Váhom, kde som mal strýkov a tety.

Viac som začal vnímať židovstvo po nežnej revolúcii. Približne 10 - 15 ľudí založilo Židovskú náboženskú obec v Banskej Bystrici. Prví nás oslovili manželia Redlingerovci. V obci bolo po čase viac ako päťdesiat členov. Nadšenie, že niekde patríme, bolo také veľké, že som sa snažil s celou rodinou, aj ostatnými členmi komunity, robiť aktivity, ktoré vtiahli mnohých do víru krásnych akcií. Prvým predsedom bol Juraj Turčan.

Pozývali sme zaujímavých hostí, kantora Neufelda z Brna, ktorý nám ukázal ako sa robí Pesach. Veľmi aktívna bola MUDr. Eva Krečová. Pripomínali sme si históriu židovstva a začali sme organizovať stretnutia členov na veľké židovské sviatky.

Mišo Oráč a niekoľko ďalších nadšencov začalo organizovať Makabi športové hry. Mal som tú česť robiť nejaký čas predsedom. Organizáciu a dramaturgiu podujatia sme po rokoch z banskobystrickej židovskej obce odovzdali do rúk ÚZ ŽNO do Bratislavy.

Pokračovanie na strane 4.

Fotosúťaž

Zsblog.hu a Židovská náboženská obec v Komárne vyhlasujú chanukovú fotografickú súťaž v týchto kategóriách:

- Chanuka, sviatok svetla
- Chanukové špeciality
- Chanuka v rodine

Do každej kategórie môže jedna osoba zaslať jednu fotografiu! Fotografie doručíme porote len s názvom fotografie, meno autora snímky zostane našim tajomstvom až do vyhlásenia výsledkov! Prví traja výhercovia v každej kategórii získajú hodnotné ceny!

Fotografie posielajte na adresu info@zsblog.hu.

Uzávierka súťaže: 28. decembra 2023, 23:55 hod.

Autori fotografií zaslaných do súťaže vyhlasujú, že obrázky sú ich duševným vlastníctvom, ktoré dávajú k dispozícii vyhlasovateľovi súťaže bez akýchkoľvek finančných nárokov, súhlasia s tým, aby boli prezentované v rámci výstavy, ako aj s ich uverejnením v tlačenej alebo elektronickej podobe. Zároveň berú na vedomie, že fotografie môže vyhlasovateľ použiť na propagačné účely a môžu byť uverejnené v Spravodajcovi, periodiku obce. Fotografie nesmú byť opatrené vodoznakom. Prosíme vás, aby fotografie nezobrazovali rozpoznateľné osoby!

Prájdeme vám dobré foteenie a veľa krásnych zážitkov!!!

JAD: Umelecký workshop

Dňa 11. októbra pokračoval projekt JAD - Jewish Art Danube, realizovaný Školou Lauder Javne v Budapešti s finančnou podporou MAZSÖK (Verejná nadácia maďarského židovského dedičstva). Programový koordinátor Židovskej náboženskej obce v Komárne (ŽNO v Komárne) András Paszternák priblížil študentom každodenný život podunajskej komunity prostredníctvom krátkeho filmu Agnes Padlovicsovej a Milana Drozda s názvom Obrázky zo života ŽNO v Komárne.

Žiaci sa na základe videného a počutého pustili do tvorivej práce pod vedením pani učiteľky Ildikó Szarvas, pri ktorej použili aj publikácie komunity. Okrem tradičných výtvarných techník použili tentoraz aj roztoky soli. Vrátili sme sa k technike, ktorú videli v Nanomúzeu Univerzity Bar - Ilan v Izraeli počas cesty, ktorá sa uskutočnila vo februári. Tentoraz sme použili aj solné farby. Hotové práce budú vystavené na výstavách JAD.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

Činnosť ŽNO, Klubu Šalom a vydávanie Spravodajcu podporili anonymní darcovia. Ďakujeme!

V súvislosti s nedávnymi udalosťami svetovej politiky sme na viacerých úrovniach rokovali o zvýšení bezpečnosti ŽNO.

Pokračovali sme vo vyúčtovaní grantov tohto roka a vypracovaní žiadostí v rámci výziev budúceho roka.

Pozor! V blízkosti Chudobinca sa zmenili dopravné predpisy. Štúrova ulica už nie je slepou ulicou, odteraz má výjazd smerom na Eötvösovú ulicu (v tomto smere je jednosmerná). Pri Chudobinci samospráva mesta vyznačila parkovacie miesta.

Po sviatku Sukot sme demontovali stan na nádvorí Chudobinca. Spolu s výzdobou sme ho uložili, aby mohol slúžiť sviatku v budúcom roku.

Do knižnice Bélu Spitzera pribudli nové knihy. Našich čitateľov prosíme, aby sa ohlásili vopred, srdečne očakávame!

Naďalej očakávame vaše nápady a návrhy na podujatia na adrese menhaz@menhaz.sk.

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založené v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel./fax:** 00421/35/7725-355. **Registračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJCA

NOVEMBER 2023 – CHESVAN-KISLEV 5784.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXI. REG. ROČNÍK. 11. ČÍSLO, 330. ČÍSLO

CENA KEHILA 2023: JOZEF KLEMENT

UMELECKÝ WORKSHOP

Žiaci sa na základe videného a počutého pustili do tvorivej práce pod vedením pani učiteľky Ildikó Szarvas, pri ktorej použili publikácie komunity.

2

BALATONFÜRED

„V rámci výstavy inštalovanej s použitím technológií 21. storočia, sme mohli spoznať životnú púť a dielo židovských osobností...“

5

PO STOPÁCH

„1930 – Súčasnú sídlo židovskej obce nie je hodné finančných možností komárňanského židovstva...“

5

Chanuka 5784 v Chudobinci

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou pozýva všetkých záujemcov na oslavu Chanuky, ktorá sa uskutoční v **nedelu 10. decembra 2023 od 14.30** v sále Zoltána Wallensteina v Chudobinci.

Program:

- slávnostné zapálenie sviečok s rabínom Dr. Ákosom Kuruczom
- koncert skupiny Mojše Band
- Jewish Art Danube výstava
- chanuková tombola

Záujem o účasť na podujatí nám, prosíme, oznámte na kile@menhaz.sk! Každého srdečne očakávame!

Prezentácia knihy

V sídle Csemadoku sa dňa 2. novembra konala prezentácia knihy historičky Ildikó Bajcsi, ktorá spracúva históriu komárňanskej židovskej komunity v období pred a počas druhej svetovej vojny. O knihe s názvom „Vernosť národu a striedanie stráží - Utláčanie Židov v Komárne a okolí (1938-1944)“ s autorkou diskutoval historik László Szarka a János Kóbányai, vedúci budapeštianskeho vydavateľstva Minulosť a budúcnosť (Múlt és Jövő). Na podujatí, ktoré naplnilo celú sálu, sme spoznali najdôležitejšie mílniky autorkinej práce, jej aktivity v súvislosti s danou témou a jej doterajšími výsledkami.

Po pri besede o vedeckej práci mali účastníci možnosť zakúpiť si knihy maďarského vydavateľstva.

Predstavujeme formáciu Mojše Band

Kapela Mojše Band dokumentuje, aranžuje a tvorí židovskú hudbu z obdobia monarchie, ako aj súčasnosti. Na koncerte zaznejú najväčšie hity z cyklu Musica Iudaica Monarchiae, ktoré ocenilo publikum a odborná verejnosť v 42 krajinách sveta a ktoré odzneli na viacerých medzinárodných fórach. Interpretáciou tohto mimoriadne výrazného hudobného a duchovného materiálu vytvorili hudobníci nový rozmer spirituality a povznesenej virtuozity. Záver koncertu bude patriť tradičným melódiám a pijutom spojeným so sviatkom Chanuka. Michal Palko - spev, cimbal, dychové nástroje, František Kubiš - akordeón, spev, Jakub Stračina - kontrabas, spev.